

Säteröre 1628 – ett gåtfullt exemplar (CS 15¼)

av Lennart Castenhag

Ett säteröre 1628 präglat för Gustav II Adolf fångade mitt intresse. Vid en första anblick gav myntet ett angenämt intryck, men vid närmare granskning visade det sig att det inte gick att katalogisera myntet utan vidare på grund av skadad omskrift på frånsidan. Bild 1.

Syftet med den här berättelsen är att visa hur jag gått tillväga för att katalogisera detta svårbemästrade mynt, och resultatet blev minst sagt överraskande. Det visade sig nämligen att myntet är en hittills okänd variant av Gustav II Adolfs säterören 1628.

Variantbestämningen genomfördes i de två stegen *ungefärlig tolkning* och *verifiering*.

id 3092

foto
L. Castenhag

1. Säteröre Gustav II Adolf 1628.

Diameter 39-40 mm. Vikt 28,94 g. Ungefärlig referens CS 15 ½ -CS 20.

Steg 1 – ungefärlig tolkning

Under försöket att tolka det skadade området på frånsidan föreslås som hypotes att det står CVPR eller CVPRE. Bild 2.

2. Närbild av frånsidans skadade område.

Låt oss först prova CVPRE (). Texten hämtas från myntet CS 18. Bild 3.

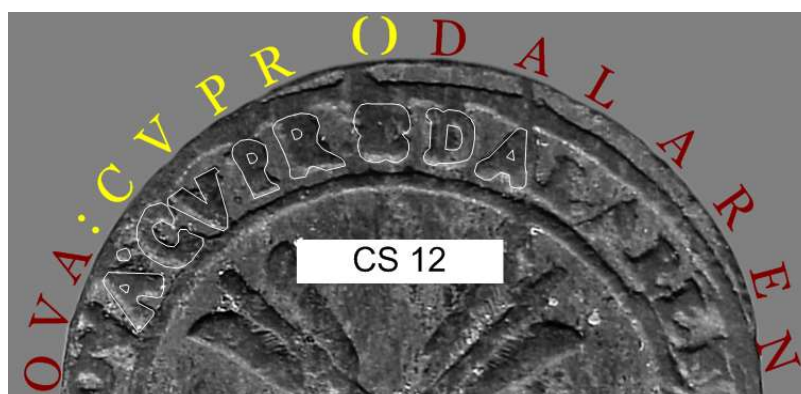

3. Omskriften CVPRE hämtas från myntet CS 18

4. Brun text avser det aktuella myntets omskrift. Den blå texten är hämtad från myntet CS 18. Som synes får inte den blå texten plats i det skadade området.

Som framgår av bild 4 passar inte CVPRE in i det skadade området. Låt oss istället prova CVPR (). Omskriften hämtas från myntet CS 12. Bild 5.

5. Omskriften CVPR hämtas från myntet CS 12

6. Brun text avser det aktuella myntets omskrift. Den gula texten är hämtad från myntet CS 12. Som synes får den gula texten plats i det skadade området.

Steg 1 av analysen har nu genomförts, och det visar sig att omskriften i det skadade området möjligen skulle kunna vara CVPR. Bild 6. I nästa steg söker vi belägg för att den hypotesen håller.

Steg 2 – verifiering

Se bild 7. Fyra tecken fyller precis upp utrymmet mellan kolon och myntmästarmärke. Det första av dessa fyra tecken är fortfarande ett mysterium.

7. Förslag till omskrift i det skadade området.

Av de fyra tecknen mellan kolon och myntmästarmärket finns tre tecken som endast till hälften har fått plats myntet på grund av snedcentrering. Vi kan se att dessa tre tecken skulle kunna vara VPR. Det fjärde tecknet är svårt att identifiera. Därmed råder överensstämmelse till 75% mellan den skadade texten och den gula föreslagna texten. Bild 7.

Frånsidans omskrift torde därmed ha följande lydelse:

MONETA NOVA : ?VPR () DALARENS M DC XXVIII.

Det oidentifierade tecknet före VPR

Vi förväntar oss ett C före VPR, men på platsen för C finns en krumelur som är omöjlig att tolka. Bild 8.

8. Tre av de fyra tecknen har identifierats.

Har präglingsvalsar avsedda för andra mynt återanvänts?

Omskriften CVPR förekommer på säteröret 1628 med referensnummer CS 12. En hypotes är att en frånsidevals för CS 12 har återanvänts tillsammans med en åtsidevals med rikssköld I-2, exempelvis CS 18 eller CS 19 eller CS 20. Det visar sig dock att hypotesen inte håller. Frånsidans omskrift på CS 12 innehåller nämligen ordet DALAREN. På det aktuella myntet står det DALARENS.

Slutsats

Det aktuella myntet har på åtsidan omskriften

GVSTAVUS ADOLPH D G SVEC GOTH VAN REX M P F

På frånsidan är omskriften

MONETA NOVA : ?VPR () DALARENS M DC XXVIII

Förhoppningsvis hittar vi ett likartat mynt i bättre kvalitet så att frågetecknet kan ersättas.

Säteröret 1628 med rikssköld I-2 förekommer med både stort och litet typsnitt i omskrifterna. Det aktuella säteröret 1628 har litet typsnitt, vilket ger referensen CS 15 ¼. Referenstabellen får därmed utseende enligt bild 9.

NOVA (korta breda pilfjädrar) - GVSTAVUS.

kunga- krona	frånside- krona	viktiga kännetecken	ord i frånsidans omskrift	ord i åtsidans omskrift	prydn frs	MM	ytterligare kännetecken	motv- sidor	rari- tet	ref- nr	
		litet typsnitt	?VPR	DALARENS	SVEC GOTH	1	1		XR	15¼	
		SAKNAS	stort typsnitt	CVPRE	DALAREN	SVEC GOTH	1	1		XR	15½
		stort typsnitt i omskrift	CVPRE	DALAREN	SVEC GOTH	6	1		R	16	
				DALARENS	SVEC GOTH	6	1		F	17	
		litet typsnitt i omskrift	CVPRE	DALARENS	SVEC GOTH	1	1 (även 2)			18	
				CVPREA	DALARENS	SVEC GOTH	6	1			19
					1	1			20		

9. Referenstabellens utseende efter uppdatering. Längst till höger i tabellen står CS-numren.

Numren 15 ¼ och 15 ½ är kanske lite förvillande. Anledningen till att kvartnummer och halvnummer förekommer i tabellen är att referenstabellens numrering fastställdes för många år sedan då vi trodde att alla varianter av Gustav II Adolfs ören, halvören och kvartsören hade identifierats. Det visade sig dock att arbetet med Gustav II Adolf kopparmynt ingalunda var färdigt. Ytterligare mynt hittades och de skulle pressas in i tabellen. På så vis uppstod kvartnummer och halvnummer.

Om du som läser detta har en CS 15 ¼ eller en bild av ett sådant mynt, vore jag mycket tacksam för att få veta det. Maila mig gärna på info@sonesgarden.se. Tack på förhand.

Bilder och grafik av författaren.

Referens

<https://sonesgarden.se/GIIA-sidan.html>